

Інформаційний бюлетень з практики Суду 88

Липень-серпень 2006

---

## ***Jalloh проти Німеччини [ВП] - 54810/00***

Рішення від 11.7.2006 [ВП]

### **Стаття 3**

#### **Поводження, що принижує гідність**

##### **Нелюдське поведження**

Примусове застосування блювотного засобу до продавця наркотиків з метою отримати пакетик із наркотиками, який він проковтнув: *порушення*

### **Стаття 6**

#### **Кримінальне провадження**

##### **Стаття 6-1**

##### **Справедливий судовий розгляд**

Використання як доказу пакетика з наркотиками, отриманого внаслідок примусового застосування блювотного засобу: *порушення*

*Факти:* У жовтні 1993 року поліцейські, одягнені у цивільний одяг, неодноразово бачили, як заявник виймав з рота маленькі пакетики і обмінював їх на гроші. Підозрюючи, що у цих пакетиках були наркотики, поліцейські заарештували його. Під час затримання заявник проковтнув пакетик, який тримав у роті. Оскільки поліцейські не знайшли у заявника наркотиків, то уповноважений прокурор наказав дати йому блювотний засіб, аби змусити його виблювати пакетик. Заявника привезли до лікарні і відвели до лікаря. Оскільки він відмовлявся прийняти ліки, які мали спричинити блювоту, то четверо поліцейських знерухомили його, а лікар засунув йому до носа шлуночковий зонд і силоміць влив сольовий розчин і настій іпекакуани. Лікар також зробив йому ін'єкцію апоморфіну – блювотного засобу, похідного морфіну. Після цього заявник виблював пакетик кокаїну. Невдовзі його оглянув лікар і визнав спроможним для перебування під вартою. Приблизно через дві години після введення ліків заявник повідомив поліцейським, які прийшло допитати його, поганою англійською мовою (і тоді стало зрозуміло, що він не володіє німецькою), що він занадто стомлений, аби давати показання. Наступного дня заявника взяли під варту в якості запобіжного заходу, і проти нього було відкрите кримінальне провадження за розповсюдження наркотиків. Його адвокат стверджував, що докази вини були отримані у незаконний спосіб і тому не могли бути використані під час судового розгляду. Він також стверджував, що поліцейські і лікар, які брали участь у операції, є винними у завданні ударів і тілесних ушкоджень під час виконання своїх повноважень. Зрештою, він стверджував, що введення токсичних речовин заборонене Кримінально-процесуальним кодексом, і що згаданий захід був диспропорційним відповідно до вимог того ж кодексу, оскільки можна було отримати такий же результат, зачекавши на природне виділення цього пакетика. У березні 1994 року місцевий суд визнав заявника винним у розповсюдженні

наркотиків і призначив покарання у вигляді одного року позбавлення волі з відстроченням виконання. Заявник безрезультатно подавав апеляційну скаргу, проте строк його покарання було зменшено до шести місяців позбавлення волі з відстроченням виконання; його касаційна скарга була залишена без задоволення. Федеральний Конституційний суд визнав неприйнятною конституційну скаргу заявника, оскільки він не вичерпав наявні засоби судового кримінально-правового захисту. Конституційний суд також вирішив, що оспорюваний захід не виправдовував постановлення конституційних заперечень щодо захисту людської гідності і права не свідчити проти себе у розумінні німецького Основного закону.

*Право:* Стаття 3 – В принципі, Конвенція не забороняє застосування примусових медичних втручань, котрі можуть сприяти здійсненню розслідування правопорушень, але будь-яке втручання у фізичну недоторканність особи задля отримання доказів має бути предметом ретельного розгляду. Звичайно ж, слід брати до уваги проблеми, з якими стикаються держави у боротьбі за захист суспільства від нещасть, спричинених поширенням наркотиків. Проте у даній справі було зрозуміло і до того, як було видано наказ про застосування оспорюваного заходу і виконано його, що вуличний наркоторговець, до якого він був застосований, носив наркотики тільки у роті і, відповідно, не продавав їх у великих розмірах, про що, до речі, свідчить накладене на нього покарання. Тому не було доведено, що примусове введення блювотного засобу у даній справі було необхідним задля отримання доказів; слідчі органи могли просто зачекати на природне виділення наркотиків, і більшість держав-учасниць Ради Європи вдаються саме до такого методу під час розслідування порушень законодавства про обіг наркотиків. Водночас сторони і експерти не дійшли згоди щодо можливо небезпечного характеру введення блювотних препаратів. Не можна стверджувати, що цей метод, який вже спричинив у Німеччині загибель двох осіб, не несе значних ризиків для здоров'я. Зрештою, у більшості німецьких Земель і у переважній більшості держав-учасниць Ради Європи влада утримується від примусового застосування блювотних препаратів, що дозволяє вважати, що цей захід є таким, що несе ризик для здоров'я. Щодо способу введення блювотного препарату, то слід констатувати, що заявника знерухомили четверо поліцейських, що вказує на застосування сили, наближене до насилля. Аби придушити його фізичний і моральний опір, йому в ніс ввели зонд, що мало бути для нього болючим і страшним. Після цього він зазнав додаткового акту фізичного втручання проти його волі, оскільки йому зробили ін'єкцію блювотного препарату. Слід також взяти до уваги його моральні страждання, яких він зазнав до того, як препарат почав діяти, окрім того, весь цей час він залишався знерухомленим і під наглядом. За таких умов примусове блювання мало бути принизливим для нього, у кожному разі, значно більшою мірою, ніж у випадку, якби екскреція наркотиків відбувалась природнім шляхом. Щодо медичного нагляду, то оспорюваний захід відбувався у лікарні. Проте, оскільки заявник чинив затятий спротив, не говорив німецькою мовою і висловлювався тільки поганою англійською мовою, слід припустити, що він не міг або не хотів відповідати на питання лікаря або погодитись на медичний огляд. Щодо наслідків оспорюваного заходу для здоров'я заявника, то не можна вважати доведеним, що саме внаслідок примусового введення блювотного препарату він мав проходити лікування шлункових розладів у тюремному госпіталі через два з половиною місяці після арешту, або ж інше лікування, яке він проходив пізніше. Як висновок, німецька влада грубо і проти волі заявника порушила його фізичну і моральну недоторканність. Його примусили блювати не з терапевтичних міркувань, а для отримання доказів, які могли би бути отримані і з меншим втручанням. Спосіб, у який було здійснено оспорювану маніпуляцію, був таким, що мав викликати у заявника почуття страху, неспокою і меншовартості, здатні принизити і образити людину. Окрім того, це становило ризик для здоров'я зокрема через те, що попередньо не було здійснено належний анамнез. Спосіб, у який було здійснене дане втручання, хоч і не умисно, але завдав заявнику фізичного болю і моральних страждань. Тому заявник зазнав нелюдського і такого, що принижує гідність, поводження всупереч статті 3.

*Висновок:* порушення (десять голосів проти семи).

Стаття 8 – 3 огляду на встановлене порушення статті 3 щодо скарги заявника стосовно примусового введення блювотного препарату, не постає жодних окремих питань відповідно до статті 8 Конвенції.

Стаття 6 (1) – Хоча представники держави і неумисно завдали заявнику болю і страждань, проте докази були отримані шляхом застосування заходу, що суперечив одному з найважливіших основоположних прав, гарантованих Конвенцією. Окрім того, вилучені у такий спосіб наркотики були вирішальним доказом для визнання заявника винним. Зрештою, громадський інтерес у кримінальному переслідуванні заявника не може виправдовувати дозвіл на використання цих доказів під час судового розгляду. Тому використання у якості доказу наркотиків, вилучених шляхом примусового введення у заявника блювотного препарату, зашкодило справедливості провадження в цілому. Щодо аргументу заявника про те, що спосіб, у який були отримані докази, і їх використання порушили його право не свідчити проти себе, то у цьому випадку йдеться про використання під час судового розгляду «матеріальних» доказів, а не зізнань, отриманих внаслідок порушення фізичної недоторканності заявника. Хоча право не свідчити проти себе стосується перш за все поваги до вибору обвинуваченого зберігати мовчання під час допиту і не бути примушеним до висловлювання показів, проте траплялось, що Суд надавав цьому праву ширшого значення, включаючи до нього випадки, коли оспорувався примус, до якого вдавались представники держави з метою отримати матеріальні докази. Тому право не свідчити проти себе застосовується до процедури, проведеної у даній справі. Аби встановити, чи було знехтувано цим правом, слід взяти до уваги численні складові. Стосовно характеру і ступеню примусу, застосованого для отримання доказів, Суд постановив, що введення блювотного препарату становить нелюдське і таке, що принижує гідність, поведження. Громадський інтерес у притягненні заявника до кримінальної відповідальності не міг виправдовувати вжиття такого тяжкого порушення його фізичної і моральної недоторканності. Водночас, хоча німецьке право надавало гарантії проти свавільного або неналежного застосування такого заходу, і заявник, використовуючи своє право зберігати мовчання, відмовився пройти попередній медичний огляд, проте до нього було застосовано втручання без справжньої перевірки його фізичної здатності перенести таку маніпуляцію. Зрештою, вилучені у такий спосіб наркотики були дійсно вирішальними для визнання його винним. Відповідно, Суд має також зробити висновок про те, що дозвіл на використання під час судового розгляду справи заявника доказів, отриманих внаслідок примусового введення блювотного препарату, порушував його право не свідчити проти себе і, відповідно, зашкодив справедливості провадження в цілому.

*Висновок:* порушення (одиннадцять голосів проти шести).

Стаття 41 – 10 000 EUR на відшкодування моральної шкоди.